

לקט שירים יאפאניים

יצחק שנהר

לקט תרגומים זה, עם דברילוי, שלח לנו יצחק שנהר
ומן־מה לפני מותו בעצם כוחו ופריחתו.

אשרי תבחר ותקרב
(תהל' טה, ח)

"אוטה" — פירושו ביאפאנית שיר.

אני אינני שומע יאפאנית; אני שואב כאן מכלי שני.
אך דומה עלי שגם במתן שני ושלישי יש בה ענין מיוחד בשירה נכריה שנעימתה
אחרת מזו שהורגלנו בה, וחוקיה וסגנונה שונים לגמרי מאלו שבשירתנו.

אין כאן סקרנות בלבד, הגם שהרצון לטעים טעם שוני כזה, להנות נפשך בהנאה
שאינה רווחת בעולמך שלך ולהציץ לשעה לתוך מנגנון של רוח ונשמה של אומה
זרה כל כך, — רצון זה כשלעצמו אף הוא אין בו בנותן טעם לפגם.
אבל סקרנות זו — לא היא עיקר. בסופו של דבר הרי אתה מוצא מתחת לכל
לבוש פיוטי אמיתי הלמות לב, ששונים ויגונים המשותפים לכל אדם באשר הוא
אדם. אלא שאגב קריאה באותה שירה נכריה אתה חוזר ומרענן לחכך את טעם
שירתך שלך, שירה שאתה מצויה אצלה דרך קבע. אתה מגלה אותה כביכול מחדש.

השירה היאפאנית תולה עצמה באילן של קדמות רבה, אבל בבחינת אמנות —
ראשיתה, לפי הערכת מעריכים, עם "אוסף ריבוא העלים". קובץ זה נערך ברבע
האחרון של המאה השמינית, לפי הספירה הנהוגה, ומרבית השירים שכונסו בו
נוצרו בין שלהי המאה השביעית ואמצע המאה השמינית.

ראשית האמנות באה ליאפאן מקוריאה הסמוכה.
קוריאה שימשה לה גשר למגע עם סין, ודורות רבים היתה יאפאן נתונה להשפעת
התרבות הסינית.

הד ההשפעה הזאת עולה באוניך עד היום הזה למקרא ספרות יאפאנית, על אף
מלחמות הדמים, על אף ההתפתחות וההתנשאות והלאומנות והסתגלות כלפי המערב.

ליריקה מושרת היתה מצויה ביאפאן עוד לפני שמגיעה עם סין הפך אותה לאומה
תרבותית. אופיה ותכנה נשתנו ברבות הימים, אבל עיקר צורתה נשאר קיים ועומד.

אומרים עליו על היאפאני כי תכונתו העיקרית — שמחת לבב, אבל שירתו רובה
אלגית.

אותו "אוסף ריבוא העלים" עשוי 4,173 "טאנקא" (שירים קצרים), ו־324
"נאגא־אוטה" (שירים ארוכים). "טאנקא" הוא שיר בן חמש שורות, הראשונה והש-

לישית בנות חמש הברות. הנותרות — בנות שבע, והשיר כולו מונה, אפוא, ל"א הברות. צורה זו אתה מוצא במרבית שיריהם של פייטני יאפאן. ה"נאגה-אוטה" שב"אוסף ריבוא העלים" הם בבחינת נסיון שלא עלה יפה. הפייטנים היאפאנים עמדו ומצאו עד מהרה שאין כוחם בשירה ארוכה, ולאחר המאה השמינית נעלם סוג ה"נאגה-אוטה" כמעט לגמרי, עד לתקופה המודרנית.

*

ל"א הברות ללא חרוז סופי. המנגינה כולה לפני ולפנים. אריתמטיקה מדוקדקת של הברות מכאן, וגוני-גונים מיקרוסקופיים-כמעט של רגשי לבב וזיעי נשמה.

*

האידיאות שבשירים פראגמנטאריות הן ממילא. וממילא אתה מוצא כי השירים לרוב אימפרסיוניסטיים הם. המרומז שבהם מרובה לאין שיעור על המגולה.

*

לעתים נדמה לך כי לשם קליטתם אתה טעון כלי-תפיסה נוסף על הכלים שאתה מורגל בהם.

*

זוטות של יופי, ופתח פתוח לדיקאדנס. תאמר, משהו של איוביות הפוכה יש כאן: שמור חבית וחדש יינה תמיד. תאמר, משל-הקנקנים עולה בעל כרחך על דעתך: "יש קנקן חדש מלא ישן, וישן וכו'".

אך כפסע בין זה לזה. בגזירה שגזרו על עצמם משוורים פייטני אומה זו מימי קדם קדמתה על פני פסע זה, ואומרים שירה מדור לדור.

*

עולם זר ומוזר ומופלא.
אני אינני יודע יאפאנית.
אבל אני אוהב שירה.

הנסיכה אוקו
(במאה השביעית)

גם בצעד טנדי
צברנו קדי צמל
קהר של הסתיו —
היאך מצער כם
לעבור בו יחיד?

הקוצ'ו הכוחן
(במאה השביעית)

אלון המצל
אלי בנגן אקנים!
קף צת אביט
אךאה קנים אל קנים
את דמיות הקדמונים.

קסה הגבירה

ראיתי קלום :
הנה להב של קרב
נוגצ בגופי.
ומה פשר הנדקר ?
אות הוא כי אפגש קך.

יאקאמוצ'י

עם צרוב היום
אקדים אפמח את דלתי.
דם אמתין לנה
אשר הקטים לבוא
לקראתי פה בקלום.

אוקורא

(660 — 733)

באשר הוא כך
הן לא מקצא את דרכו. —
ולנאי ואוכר
לשחד שמש בשאול
ינשא עלי גבו.
נכתב לאחר מות בנו.

הגברת סאקאנוזיה

סות לבש אחי
והיא דקה סקל דק.
רוס קן סאו.
אל-נא דסוקה תפח
עד אם יבוא לביתו.

קאקינימוטו נו היטומארו

(מת כבן 48 בשנת 729, לערך)

באין קל איים
בכתבי ים גדול
צבים צחורים
נחים על גלי גאות
במרסקי המים.

אנון

נדלי עת אקח
בכי המות עולה משם.
האם יסכן
כי בכתן הנדלי
שפונה בלאט עלמתי !

פוג'יוארא נו אוקיקאזא

(במאה התשיעית)

שא קול. הזמיר,
 ברננה ואל דמי!
 בשנה אסת
 כלום תבוא פצמים
 עזנת האביב הרף?

פוג'יוארא נו טושיוקי

(מת בשנת 907)

אם גם אין לראות
 בצין אדם צופיה
 כי בא כבר הסתו —
 לבי חרד בקרבי
 קול רום הסואן!

קיווארא פוקאיאבו

(900 — 930)

עלה וירד
 מורקים גלים נחפזים
 בלילי הסתו
 פני קבנה שבזים —
 ואף יפיה לא נמר.

סאיגיו הושי

(1118 — 1190)

הן מירקטסני
 כי קל הממש בלו
 איננו ממש —
 איך אוכל ואודה כי
 אכן חלום הוא חלום?

שירת אלמוני

השקט תלוי
 וכתוב עליו לאמר:
 "פרחים אל תקטוף!"
 מה אסור הוא לרום
 אשר קרוא הן לא ידע?

הזריגוצ'י

באב היות בעל מי,
 באב היות בן אדם,
 באב היות יפני —
 הם הם שהסבו
 ברזון גוי.